

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

OCTAVIAN GOGA

Poezii

Prefață, fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000
București, 2013

Copertă: Mădălina Pricop
Tehnoredactare computerizată: Ecaterina Pislă

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GOGA, OCTAVIAN
Poezii / Octavian Goga; dosar critic de Lucian Pricop -
București : Cartex 2000, 2013

ISBN 978-973-104-473-6

I.Pricop, Lucian (ed.șt.)

821.135.1-1

Textele ediției de față sunt reproduse după:
Octavian Goga, Opere. Poezii, Editura Minerva,
Colecția „Scriitori români”, București, 1978.
Au fost operate modificări privind noua ortografie
aprobată de Academia Română.
Selecția textelor a fost realizată în editură.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Lucian Pricop).....	7	NE CHEAMĂ PĂMÂNTUL	
Fișă biobibliografică.....	11	(1909)	
Referințe critice	13	Fecunditas.....	74
		Prăpastie.....	76
		Cântecele mele.....	79
		Cosașul.....	80
		De demult	82
		Colindă.....	84
		Un om	85
		Graiul pâinii.....	88
		În munți	90
		Prima lux	92
		Mi-a bătut un moș la poartă	94
		Scrisoare	95
		Acasă	96
		Asfințit	97
		O rază.....	99
		Cântece	102
		Moș Crăciun	105
		DIN UMBRA ZIDURILOR	
		(1913)	
		Revedere	106
		Oaspe vechi.....	107
		Mama	109
		Măsuța mea	111
		<i>Cântă apele</i>	
		La mal	113
		Lacul	115
		Scrisoarea ta	116
		Gândește-te	117
		<i>Coarde vechi</i>	
		Doina	118
		Voi veniți cu mine	120

<i>POEZII</i> (1905)	
Rugăciune	25
Plugarii	27
Noi	29
Oltul	31
Casa noastră	34
Dascălul	36
Dăscălița	38
Bătrâni	40
Reîntors	41
Departee.....	43
Zadarnic	45
În codru.....	46
Dimineța.....	48
Pe înserate	50
De la noi	51
Cântăreților de la oraș	53
Sara	55
Lăutarul.....	56
A murit.....	58
La groapa lui Laie	59
Pace.....	61
Singur.....	62
Părăsiți	63
Toamna	64
Copiilor (fragment).....	65
Părăsit	66
Despărțire	67
Clăcașii	68
Așteptare.....	72

Poet	122
Strămoșii	123
Carmen laboris	126
Eu știu un basm	128
<i>Clipe</i>	
Trage-ți oblonul	130
Cântecele mele	131
Poetul	132
Mi-am făcut un cântec	134
Lacrimi	135
Coboară toamna	136
La moarte	137
Cum zbori cu trenul	139
Noapte	140
Apus	141

CÂNTECE FĂRĂ ȚARĂ (1916)

Fără țară	142
Așteptare	144
Pajurei cu două capete	145
Portretul	147
Apostolul	149
În mormânt la Argeș	150
Trecea convoiul mortuar	151
Aducerile-aminte	152
În suflet simt o teamă cum s-așterne	153
Noapte	155
Doi frați	157
Pribeag	158

DIN LARG (1939)

Din larg	159
Poetul	161
Stejarul	162
Pace	163
<i>Război</i>	
De profundis	164
Poveste veche	167
Ceahlăul	168
<i>Noi</i>	
Vita nouă	169
Tovarăși	170
Pustiu	171
Tristia	172
Munții	173
Așteptare	174
O ramură întârziată	175
Apus	176
De profundis	177
<i>Astăzi</i>	
Am fost	178
Karlsbad	179
Marienbad	180
Franzensbad	181
Post bellum	182
Cântă moartea	183
<i>În sat</i>	
Cântecul cămășii (fragment) ..	184
În mine câteodată	186
Trecea un om	187
Biserița din Albac	188
Vânt de seară	189
În țintirim	190

OCTAVIAN GOGA ȘI MANIFESTUL POETIC

Poezia lui Octavian Goga a generat multiple reacții și interpretări din partea criticii literare românești animate de căutări ideologizante. S-a vorbit și s-a scris mult și inegal despre gradul de reprezentativitate politică pentru aspirațiile Ardealului dinainte de Unire a creației poetice a lui Goga. De altfel, acesta este și mesajul din *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, formulat de criticul național. Călinescu construiește cu intenția sugestiei axiologice filiația poetică a scriitorului născut în 1881, anul în care Eminescu publica în *Convorbiri literare*, *Scrisorile*: „după Eminescu și Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulțimii, poet național totdeodată și pur ca și Eminescu“.

Dacă pentru contemporani dimensiunea istorică, imediat patriotică, este cea care-i aduce notorietatea și poziția dominantă în câmpul literar național, treptat, posteritatea mută accentul de pe istoria politică pe metafizica pătimirii. Dacă volumul de debut din 1905 (*Poezii*), care se deschide cu poemele *Rugăciune*, *Plugarii*, *Noi* și *Oltul*, este citit la începutul secolului XX în regim de manifest național, după Marea Unire și, mai ales, după dispariția poetului, în 1938, este decontextualizat și ridicat la nivel de mesaj generic. De altfel, Călinescu a consacrat mutația de interpretare: „Și Eminescu și Goga cântă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată, de popor străvechi, îmbătrânit în experiența crudă a vieții, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului“.

Schimbarea este una radicală. În *Pași pe nisip*, Eugen Lovinescu îl vedea pe Goga în descendență directă din Andrei Mureșanu, George Coșbuc și Șt. O. Iosif: „Prima notă caracteristică a d-lui Goga este nota patriotică de nuanță exclusiv

ardelenească. "Această frază este declinată didactic în principalele direcții tematiche: țărănimea, natura, satul, familia, iubirea. „Patriotismul strămoșesc” este salvat de intenția nobil-națională: „să cânte suferințele fraților noștri și să le oțelească sufletele prin falfăirea steagului ce poartă scris pe el: dezrobirea și libertatea”. Și cum altfel putea fi receptată o poezie scrisă sub presiunea secolului națiunilor decât ca efort de identificare „cu întreaga mișcare de redeșteptare a energiei naționale de la începutul veacului nostru”. Nu importă ce evenimente se derulează în Ardealul natal al poetului, chiar dacă profesiunea de credință din *Fragmente autobiografice* este structural tributară unei aspirații politice: „Eu, grație structurii mele sufletești, am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trâmbiță de alarmă. Am văzut în scriitor un element dinamic, un răscolitor de mase, un revoltat, un pricinuitor de rebeliuni. Am văzut în scriitor un semănător de credințe și un semănător de biruinți”.

Nu despre idealuri politice este vorba în discursul poetic, ci despre doctrina romantică, nutrită invariabil cu aspirații naționale. *Eu* înseamnă pentru Goga (ca pentru tot romantismul major) *Noi*, pentru că programul etic al poetului este unul construit pe principiul reprezentativității: „m-am născut cu pumnii strânși – scrie poetul transilvan; sufletul meu s-a organizat din primul moment pentru protestare, pentru revoltă, cel mai puternic sentiment care m-a călăuzit în viață și din care a derivat formula mea literară”.

O vreme, imediat după 1918, s-a apreciat că poezia lui Octavian Goga ar fi atinsă de mutația istorică a valorilor estetice. Din perimetrul criticii intransigent estetice s-a răspândit părerea – susținută de Mihail Dragomirescu – că „poezia lui Goga, reductibilă la cerințele trecătoare, s-a perimat odată cu înfăptuirea idealului național”. D. Caracostea putea crede și el în interesul „limitat local, mărginit la pătura țărănească din Ardeal”. Pompiliu Constantinescu opina, în 1925, că „poezia d-lui Goga e atinsă de caducitate” și contează numai ca „valoare documentară”. Scepticismele estetice, destul de vechi, nu sunt deci puține și nici neglijabile. În ce puncte mai solicită astăzi interesul estetic (nu doar istoric) o poezie păstrată de

postumitatea scriitorului într-un relativ con de umbră? Care sunt zonele ei de permanență? – iată întrebări legitime în posteritatea critică a unei opere. Un răspuns scurt poate fi dat după un oarecare răgaz de meditație critică, luând în seamă și numeroasele studii și monografii care i s-au consacrat, dar ținând cont mai cu seamă de sugestiile călinesciene.

Naționalismul modern, reportat din secolul al XIX-lea și recroit după specificul istoriei locale, este osmozat mitologic, religios. De aici și mesianismul poeziei, dar și al poetului, care se confundă cu profetul, care se face mediatorul între divinitate și colectivitatea națională. D. Popovici identifică trei momente în actul poetic mesianic: a) critica societății contemporane, b) zugrăvirea societății viitoare și c) chemarea și conducerea mulțimilor spre noua formă de viață. „Poezia lui Goga – observa criticul – aduce toate aceste trei momente, dar organizarea lor se face sub prevalența celui dintâi: mai presus de orice, ea este reținută în formele actuale ale vieții sociale; de aici își derivă deopotrivă revolta și durerea”. Jalea ține de analiza critică a lumii și este clamată individual: „Sunt o mustrare călătoare / De pe țărâni fără glas / Și dintr-o lume care moare / Sunt strigătul ce-a mai rămas. // Sunt solul dragostei și-al urii, / Un visător de biruinți / Ce port blesteme-n cerul gurii / Drept moștenire din părinți.”

Trecutului „exemplar”, de tip eminescian, este convertit la Goga în timp dens de suferințe și nedreptăți, obligând la învoacții unde „natura” se preface în personaj, ca în *Oltul*: „Țărâna trupurilor noastre / S-o scurmi de unde ne-ngropară / Și să-ți aduni apele toate – / Să ne mutăm în altă țară!”

Mesia, cel chemat să călăuzească spre marele viitor răscum-părător, este proiecția suferinței mute a neamului, precum acel „făt bălan”, „adumbrat de spice”, ca în *Clăcașii*: „Și sufletul înviorat îmi spune / Că fătul ăst al patimii amare / Și-al dorului ce moare-n așteptare / E solul sfânt... înfricoșatul crainic, / Izbăvitor durerilor străbune. // [...] El, cel frumos și frate bun cu glia, / Nou întrupatul suflet de Mesia, / Va fi județul ceasului de mâne, / Ce-ntr-un zorit aprins de dimineață, / Cu mâna lui vitează, îndrăznează, / Zdrobi-va cartea legilor bătrâne.”

În această lume patriarhală noul „suflet de Mesia” prinde chip ca într-un binecuvântat pântec comunitar, mai degrabă ca

POEZII
(1905)

RUGĂCIUNE

Rătăciitor, cu ochii tulburi,
Cu trupul istovit de cale,
Eu cad neputincios, stăpâne,
În fața strălucirii tale.
În drum mi se desfac prăpăstii,
Și-n negură se-mbracă zarea,
Eu în genunchi spre tine caut:
Părinte...orânduie-mi cărarea!

În pieptul zbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă,
Cum vor să-mi tulbure izvorul
Din care sufletul s-adapă.
Din valul lumii lor mă smulge
Și cu povața ta-nțeleaptă,
În veci spre cei rămași în urmă,
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă.

Dezleagă minții mele taina
Și legea farmecelor firii,
Sădește-n brațul meu de-a pururi
Tăria urii și-a iubirii.
Dă-mi cântecul și dă-mi lumina
Și zvonul firii-ndrăgostite,
Dă-i raza soarelui de vară
Pleoapei mele ostenite.

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge,
Și de durerea altor inimi
Învață-mă pe mine-a plânge.
Nu rostul meu, de-a pururi pradă
Ursitei maștere și rele,
Ci jalea unei lumi, părinte,
Să plângă-n lacrimile mele.

Dă-mi tot amarul, toată truda
Atâtor doruri fără leacuri,
Dă-mi viforul în care urlă
Și gem robiile de veacuri.
De mult gem umiliții-n umbră,
Cu umeri gârbovi de povară...
Durerea lor înfricoșată
În inimă tu mi-o coboară.

În suflet seamănă-mi furtună
Să-l simt în matca-i cum se zbate,
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate;
Și cum sub bolta lui aprinsă,
În smalț de fulgere albastre,
Încheagă-și glasul de aramă:
Cântarea pătimirii noastre.

PLUGARII

La voi aleargă totdeauna
Trudit-mi suflet să se-nchine;
Voi singuri străjuți altarul
Nădejdi noastre de mai bine.
Al vostru-i plânsul strunei mele
Creștini ce n-aveți sărbătoare,
Voi, cei mai buni copii ai firii,
Urziți din lacrimi și sudoare.

Cu mila-i nesfârșită, cerul
Clipirii voastre-nduioșate
I-a dat cea mai curată rază
Din sfânta lui seninătate.
El v-a dat suflet să tresară
Și inimă să se-nfioare,
De glasul frunzelor din codru,
De șopot tainic de izvoare.

În coapsa grăitoarei miriști
Devreme plugul vostru ară;
E primăvară pe câmpie,
Și-n ochiul vostru-i primăvară.
Blând tainele vi le desface
Din sânu-i milostiva glie,
Căci toată floarea vă cunoaște
Și toată frunza ei vă știe.

Purtați cu brațele-amândouă
A muncii rodnică povară,
Subt strălucirea-nlăcrimată
A dimineților de vară.
Și nimeni truda nu v-alină,
Doar bunul cerului părinte,

De sus, pe frunte vă aşază
Cununa razelor lui sfinte.

A voastră-i jalea cea mai mare,
A voastră-i truda cea mai sfântă,
Stăpânul vitreg vă loveşte,
Când cerul bine-vă-cuvântă.
Dar dacă-n schimbul pâinii voastre,
Piticul vă plăteşte fiere,
Îndurător v-ascultă Domnul
Şi vă trimite mângâiere.

Când doarme plugul pe rotile,
În pacea serilor de toamnă,
La voi coboară Cosânzeana,
A visurilor noastre doamnă.
Vin crai cu argintate coifuri
Şi-n aur zânele bălaie:
Atâta strălucire-ncapă
În bietul bordeiaş de paie.

Fraţi buni ai frunzelor din codru,
Copii ai mândrei bolţi albastre,
Sfinţiţi cu roua suferinţii
Țărâna plaiurilor noastre!
Din casa voastră, unde-n umbră
Plâng doinele şi râde hora,
Va străluci odată vremii
Norocul nostru,-al tuturor.

A mea e lacrima ce-n tremur
Prin sita genelor se frânge,
Al meu e cântul ce-n pustie
Neputincioasa jale-şi plânge.
Ci-n pacea obidirii voastre,
Ca-ntr-un întins adânc de mare,
Trăieşte-nfricoşatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

NOI

La noi sunt codri verzi de brad
Şi câmpuri de mătasă;
La noi atâţia fluturi sunt,
Şi-atâta jale-n casă.
Privighetori din alte ţări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece şi flori
Şi lacrimi multe, multe...

Pe boltă, sus, e mai aprins,
La noi, bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...
La noi de jale povestesc
A codrilor desişuri,
Şi jale duce Murăşul,
Şi duc tustrele Crişuri.

La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul,
Şi-mbrăţişându-şi jalea plâng
Şi tata, şi feciorul.
Sub cerul nostru-nduioşat
E mai domoală hora,
Căci cântecele noastre plâng
În ochii tuturor.

Şi fluturii sunt mai sfioşi
Când zboară-n zări albastre,
Doar roua de pe trandafiri
E lacrimi de-ale noastre.
Iar codrii ce-nfrăţiţi cu noi
Îşi înfioară sânul